

Over het belang van wortels en andere zaakjes

Onze jongens in de golf

In Nederland is men al een tijdlang laaiend enthousiast over het Vlaamse theater. Bovendien werken heel wat Vlaamse theatermakers in Nederland. Waarom? Bestaat er dan echt zoiets als een "Vlaamse golf"? Marianne Van Kerkhoven onderzocht het probleem aan de hand van gesprekken met Vlaamse regisseurs en acteurs. Pol Arias vroeg de mening van criticus Tom Blokdijk.

Het is al een tijdje dat in Nederland op theatergebied over een "Vlaamse golf" wordt gesproken: niet alleen worden zeer vele Vlaamse producties in Nederland geprogrammeerd (cf. de cijfers op blz. 5), maar meestal worden ze er met veel tot té veel enthousiasme onthaald. Bij de negen "interessantste" producties uit het Nederlandstalige gebied voor het seizoen 1986-87, uitgekozen door de jury van het eerste Theaterfestival (cf. *Etcetera* 18), waren er niet minder dan vijf Vlaamse voorstellingen (*Le Diable au Corps* en *Virginia Woolf* van De Witte Kraai, *De Getemde Feeks* van Malpertuis, de *Ali* van Tiedrie en *Need to know* van Needcompany). Viviane De Muynck kreeg voor haar rol van Martha in *Virginia Woolf* de Theo d'Or, de Nederlandse prijs voor de beste vrouwelijke hoofdrol uit het voorbije seizoen; de voorstelling zelf verwierf de publieksprijs van het Theaterfestival en Sam Bogaerts, regisseur van deze *Virginia Woolf*, kreeg bovenop een nominatie in de Nederlandse Prosceniumprijs 1986-87.

Exodus

Een tweede fenomeen in dit verhevigde culturele verkeer in één richting – van Vlaanderen naar Nederland – is de vaststelling dat heel wat talentrijke Vlaamse theatermakers op dit moment in Nederland aan de slag gaan. Omdat zij zelf het theater daar dan beter vinden? Met enkelen onder hen hadden wij een gesprek: met Guy Joosten en Luk Perceval van Blauwe Maandag Compagnie die hun *Stuk van Twee dagen* opzetten met een Vlaams-Nederlandse cast; met Pol Dehert en Herman Gillis die al een tijdje bij De Voorziening in Groningen werken en met Viviane De Muynck die recent in de Nederlandse ad hoc-productie *Een-oog Koning* speelde; ondertussen re-

peteerde Sam Bogaerts ook nog *Kwartet* bij Toneelgroep Amsterdam. (En we laten hier dan nog die oudere generatie Vlamingen buiten beschouwing, verbonden met de beweging van het politieke theater, die geheel of hoofdzakelijk in Nederland aan het werk bleven: Rik Van Uffelen, Frieda Pittoors, Wim Meuwissen, Rik Hancké, Lisette Mertens, Herman Verbeeck en zelfs Herman Vink). Bovendien had Pol Arias een gesprek met *Toneel/Theatraal* – redacteur Tom Blokdijk over de Nederlandse toneelsituatie. Samen met hen willen wij peilen naar oorzaken en gevolgen van het fenomeen "Vlaamse golf". Misschien blijken er wel verbanden te bestaan tussen de keuze van de Vlaamse theatermakers om in Nederland te werken en de *boom* van het Vlaamse theater aldaar. Wetend dat dit onderzoekje zeer onvolledig is en geheel bepaald wordt door onze subjectieve *Vlaamse* kijk, willen wij hier toch een poging wagen tot een preciezere omschrijving van het fenomeen en tot een nauwkeurigere taxering van zijn waarde: in een maatschappelijke context waarin verkoopstimulerende slogans en oogverblindende verpakkingen ook in het theater authenticiteit en integriteit bedreigen, lijkt dit meer en meer tot de essentiële taken van de kritiek te behoren.

De diaspora

Mijn vader was hoegenaamd geen voetbalfan, maar er was stevast één internationale wedstrijd waarbij hij zich tot enthousiast en fanatiek verdediger van de Rode Duivels ontpopte en dat was: België-"Holland". Met geen enkele buitenlandse natie onderhouden de Belgen – of beter: de Vlamingen – een zo complexe relatie van aantrekking en afstoting als met Nederland. De gemeenschappelijke taal – mét al haar

verschillen – speelt hierin uiteraard een belangrijke rol, alsook een stuk "slecht afgelopen" gemeenschappelijke voorgeschiedenis. De kunstmatig gecreëerde samenlevingsepisode onder Willem I (1815-1830) was kortstondig, een scheiding schier onvermijdelijk. Maar het is vooral de *oorspronkelijke* scheiding der Nederlanden geweest, nl. bij het ontstaan van de 17 Provinciën, die – alhoewel veel verder weg in de tijd – een veel diepere en zelfs onoverbrugbare kloof geslagen heeft en de basis gelegd heeft voor het uiteengroeien van de twee volkeren. De waarden die toen ondersteboven gehaald en uiteengerukt werden, lagen immers verankerd in leven en wezen zelf van de mensen en niet in artificiële, oppervlakkige politieke bemoeiingen. De toen aangebrachte littekens zijn niet uit te wissen: na het geweld dat in de 16de en 17de eeuw in de Lage Landen woedde, verloor Vlaanderen zowat zijn hele ziel. "En Vlaanderen was overwonnen en stierf, en alle Geuzen waren uitgeroeid, amen en uit" (Louis Paul Boon).

Kramp

De gevolgen van dit stuk geschiedenis zijn bekend: het culturele en intellectuele potentieel week uit naar het Noorden, indien het al niet eerder op de brandstapel was omgekomen. Het donkere culturele gat van de volgende eeuwen, waarin de Vlaming zelfs bijna zijn taal verloor, bezorgde hem een minderwaardigheidscomplex dat hem tot op heden (?) parten speelt, zowel in zijn relatie tot zijn Franstalige medeburgers als in die tot zijn "beschaafd spre-

Rechts: Het koffiehuis – Dirk Roofthoof, Jacqueline Kaptein en Martin de Smet – Foto Ellen Kooi